

ROUZ TREMEJN

RESTAURACIJA

Prevela
Aleksandra Čabraja

Laguna

Naslov originala

Rose Tremain
RESTORATION

Copyright © 1989 by Rose Tremain

Penelopi Hoer

Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

SADRŽAJ

PRVI DEO

1. Pet početaka	11
2. Bračne igre.	30
3. Moje novo zanimanje.	42
4. Indijski slavuj	55
5. Dva crva	73
6. Kraljeve kapi.	86
7. Voda	100
8. Poklonjeni instrumenti.	112
9. Nadzornik	125
10. Fin sa perikom	138
11. Saznavanje nepoznatog.	150
12. Utopljenik	166
13. Kraljevski tenis	178
14. „Ne kao srebro...“	193

DRUGI DEO

15. Robert	211
16. Miris cveća.	225
17. Vitlejemski gosti	237
18. Tarantela	250

19. U Božjoj kući 264
20. Kako je Džon umalo izgubio kutlaču . . 278
21. Katarina spava. 291

TREĆI DEO

22. Preventiva 307
23. Svetlo nad rekom 325
24. Krojačeva žena 338
25. Podsećanje na Margaret 354

PRVI DEO

JEDAN

PET POČETAKA

Ja sam, moglo bi se reći, veoma aljkav čovek.

Pogledajte me. Bez perike, prava sam napast za oko. Moja kosa (bar ono što je ostalo od nje) ima boju peska i štrči poput svinjskih čekinja; uši su mi nejednake; čelo potpuno pegavo; nos, koji, razume se, perika ne može da sakrije, kakva god bila, neugledno je spljošten, kao da me je još prilikom rođenja neko tresnuo po njemu i spljeskao ga.

A da li me je neko zaista tresnuo? Ne verujem, pošto su mi roditelji bili blagi i plemeniti ljudi, ali to ipak više ne mogu saznati. Stradali su u požaru 1662. Moj otac je imao nos rimskog imperatora. Takav prav, odlučan nos ulepšao bi mi lice, ali avaj, nisam ga nasledio. Možda nisam sin svoga oca? Ja sam hirovit, neumeren, pohlepan, hvalisav i setan. Možda sam sin Amosa Trifelera, starca koji je pravio krojačke lutke za radnju mog oca? Poput njega, i ja volim predmete od uglačanog drveta. Svoj teleskop, na primer. Jer, priznajem, mom duhu više prija spokoj koji osećam dok u rukama držim taj instrument nego sve ono što vidim kroz njegova sočiva. Zvezde su suviše brojne i daleke da bi u meni izazvale ma šta osim užasa zbog sopstvene beznačajnosti.

Ne znam da li možete da me zamislite. Ove godine, 1664, koja se upravo bliži kraju, napunio sam trideset sedam. Stomak mi je ogroman i takođe pegav, premda ga retko izlažem suncu.

Izgleda kao da je na njega usred noći sletelo jato moljaca. Nisam visok, ali visoke potpetice su sada u modi. Trudim se da se oblačim otmeno, ali mi se veoma često dešava da se isprljam dok jedem. Oči su mi plave i bistre. Dok sam bio dete, smatrali su me pravim anđelčićem i često mi oblačili plava odelca, a svojoj majci bio sam centar sveta: sav u bojama mora i peska, i s vazdušastom vedrinom u dečjem glasiću. Predala je dušu plamenu ubeđena da sam častan čovek. U onoj mračnoj i mirisnoj sobici Amosa Trifelera (u kojoj su vođeni svi naši tajni razgovori), uzimala me je za ruku i šaputala mi svoje nade o mojoj blistavoj budućnosti. Ono što nije primećivala, a ja nisam imao srca da joj kažem, bilo je da više ne živimo u časnom vremenu. Umesto njega, svanulo je Doba Mogućnosti. I samo stariji ljudi (poput moje majke) i izuzetno kratkovidni (poput mog prijatelja Pirs) to ne primećuju, i nisu spremni da svoju šansu u potpunosti iskoriste. Pirs, priznajem postiđeno, ne razume, a još manje smatra duhovitim, dvorske šale koje mu revnosno prepričavam kad mi povremeno dođe u goste iz svoje vlažne kućice u Fenlandu. Pravda se time što je kveker. Što je meni, opet, smešno.

Da se, dakle, vratim sebi – što veoma rado činim.

Zovem se Robert Merivel, i premda sam uglavnom nezadovoljan svojim osobinama (viz. svojim pljosnatim nosom), izuzetno sam srećan zbog svog imena, jer njegovom francuskom prizvuku dugujem svoju sreću. Nakon kraljevog povratka, francuske stvari su ušle u modu: potpetice, ogledala, nosiljke, srebrne četkice za zube, lepeze i ragu. I imena. U nadi da će tako steći nešto popularnosti, jedan moj bliski sused iz Norfoka, Džejsms Gurli (koji je, naime, veoma ružan i odvratan čovek), dodao je „de“ svom škotskom imenu. Nadobudni De Gurli je time do sada postigao samo to da ga je jedan duhoviti Francuz za mojom trpezom prozvao „Mesje Degelas“.* Tada je nastalo opšte

* *Dégeulasse* u kolokvijalnoj upotrebi na francuskom znači „odvratno, grozno“. (Prim. prev.)

kikotanje, a ja sam nove skerletne pantalone uprljao zalogajem pudinga sa suvim grožđem, koji mi je u napadu veselja naglo izleteo iz usta.

Tako me, dakle, možete zamisliti: za stolom, kako se cerekam u kićenom odelu, proređene kose pokrivene raskošnom perikom, napuderisanog pegavog lica, očiju blistavih pri svetlosti sveća, dok mi puding izleće iz usta potisnut nagonima koji se podsmevaju pristojnosti i žude za ludostima. Znajte da nisam nimalo otmen ni elegantan ali sam ipak, u ovom trenutku dok me posmatrate, prilično omiljen čovek. Nalazim se, takođe, usred priče koja bi mogla imati mnogo različitih završetaka, od kojih mi neki nisu baš po volji. Zbrkani rojevi zvezda koje posmatram kroz svoj teleskop ne otkrivaju mi moju sudbinu. Drugim rečima, mnogo štošta o svetu i mojoj ulozi u njemu mi, uprkos mojoj ranijoj naobrazbi, nije nimalo jasno.

Ova priča ima svoj početak, ili možda nekoliko mogućih početaka. Evo ih:

1. Hiljadu šest stotina trideset šeste, kad mi je bilo devet godina, izveo sam svoje prvo seciranje. Instrumenti kojima sam se služio bili su: kuhinjski nož, dve koštane kašike za senf, četiri krojačke čiode i metar. Secirao sam leš jednog čvorka.

Taj eksperimentalni podvig izveo sam u našem podrumskom spremištu za ugalj u koje je, kroz rupu za ubacivanje uglja, dopirala večernja svetlost donekle pojačana dvema svećama prilepljenim na poslužavnik na kojem sam izvodio seciranje.

Zasekavši u grudni koš, osetio sam snažno uzbuđenje. Ono je za vreme rada bivalo sve jače, sve dok, kada se preda mnom našlo otvoreno i raskomadano telo čvorka, nisam odjednom shvatio da upravo posmatram sopstvenu budućnost.

2. U Kajus koledžu u Kembridžu, 1647. godine, upoznao sam svog sirotog prijatelja Pirsu.

Soba mu je bila ispod moje i do nje se silazilo hladnim stepeništem. Obojica smo tada studirali anatomiju, i uprkos tome što su nam naravi potpuno različite, spojilo nas je odbacivanje galenske teorije udruženo sa željom da otkrijemo istinsku funkciju svakog dela tela u okviru celine.

Jedne večeri Pirs je ušao u moju sobu veoma uzbuđen. Njegovo inače sivkasto i bezbojno lice porumenelo je i zajapurilo se, a stroge zelene oči odjednom su sijale zlokobnim sjajem. „Merivele, Merivele“, brbljao je, „sidi u moju sobu. Tamo je čovek kome se vidi srce!“

„Jesi li pijan, Pirs?“ upitah. „Da nisi prekršio svoj trezvenjački zavet?“

„Ne!“, prasnu Pirs. „Dođi dole, i sam ćeš videti to čudo. On kaže da će nam, za šiling, dozvoliti da ga dodirnemo.“

„Da mu dodirnemo srce?“

„Da.“

„To, dakle, nije leš, čim traži pare?“

„Požuri, Merivele, pre no što se otisne u noć i zauvek izmakne našim naučnim stremljenjima.“

(Pirs se, moram da dodam, izražava kićeno i ponekad patetično, što je u zanimljivoj suprotnosti s njegovom skučenom, bezbojnom i asketskom prirodom. Često mi se čini da nikakav anatomski eksperiment ne bi mogao otkriti vezu tih pompeznih rečenica sa celinom njegove skromno odevene osobe, osim ukoliko taj paradoks ne važi za sve kvekere – dok su im odeća, ponašanje i obredi monotoni i jednostavni, glava im je potajno puna pompeznih i fantastičnih reči.)

Sidismo u Pirsovu sobu u kojoj je, u malom kaminu, gorela vatra. Ispred vatre stajao je čovek od svojih četrdesetak godina. Poželeh mu dobro veče, ali on samo klimnu glavom.

„Da se raskopčam?“ upita on Pirsu.

„Da!“ odgovori Pirs, gušeći se od nestrpljenja. „Raskopčajte se, gospodine!“

Posmatrao sam kako čovek skida kaput i čipkani okovratnik i počinje da otkopčava košulju. Pustio ju je da padne na pod. Za grudi mu je bila privezana čelična ploča koja je pokrivala srce. Pirs u tom trenutku izvadi iz rukava maramicu i obrisa oznojeno čelo. Čovek skide ploču, ispod koje se nalazio povezo od krpa, malo zaprljan gnojem.

On pažljivo razmota povezo i otkri nam na grudima rupu veličine jabuke, u čijim sam dubinama, sagnuvši se da bolje pogledam, ugledao vlažnu, ružičastu materiju, kako se neprestano kreće ujednačenim ritmom.

„Vidiš?“ uzviknu Pirs. Činilo se da vreline i znoj koji su ga u uzbuđenju obuzeli ispunjavaju čitavu sobu tropskom vlažnošću. „Vidiš li kako se širi i skuplja? Gledamo živo srce, koje kuca!“

Čovek se osmehnu i klimnu glavom. „Da“, reče on. „Kad sam pre dve godine pao s konja i povredio grudni koš, rana se tako inficirala i zagnojila da su lekari mislili da nikada neće zaceliti. Međutim, izvukao sam se. Ovde, na ivici otvora, vidite mali ostatak ogromnog čira. Ali bio je tako dubok da je rana doprla do unutrašnjih organa, nakon čega su ostali otvoreni.“

Bio sam zaprepašćen. Posmatrati živog čoveka kako opušteno stoji kraj vatre kao da upravo pozdravlja prijatelje i poziva ih na partiju darde, dok mu otvoreno srce kuca pred našim očima, bio je neverovatan doživljaj. Počeo sam da shvatam zašto se Pirs toliko raspalio. Ali tada – i stoga ovaj događaj navodim kao mogući početak priče koja se sada plete oko mene – Pirs iz umašćene kese u kojoj je držao svoj bedni imetak izvadi šiling i dade ga neznancu, koji ga uze govoreći: „Možete ga dodirnuti, ako želite.“

Pustio sam Pirsu da bude prvi. Video sam njegovu mršavu, bledu ruku kako se drhteći primiče, a zatim zavlači u grudnu šupljinu. Čovek se i dalje mirno smeškao. Nije ni trepnuo.

„Možete“, reče on Pirsu, „uhvatiti srce rukom, i sasvim blago ga stisnuti.“

Pirsove tanke usne se otromboljiše. On proguta pljuvačku i povuče ruku. „Ne mogu to da učinim, gospodine“, promuća on.

„Možda će moći vaš prijatelj?“, upita čovek.

Posuvratio sam čipkani rukav košulje. Sad je i meni ruka zadrhtala. Setih se kako sam, trenutak pre no što je Pirs uleteo u moju sobu, ubacio dva komada uglja u vatru nakon čega nisam oprao ruke, ali sam ih samo nemarno otro pozadi o pantalone. Pogledao sam svoj dlan, da proverim ima li na njemu još ugljene prašine. Bio je pomalo sivkast. Liznuo sam ga i ponovo obrisao o svoje somotske pantalone. Čovek sa otvorenim srcem posmatrao me je potpuno bezbrižno. Stojeći kraj mog lakta Pirs je, sav zajapuren i oznojen, glasno dahtao.

Gurnuo sam ruku u šupljinu. Raširio sam prste i, isto onako polako i pažljivo kako sam nekada, kao dečak, krao jaja iz ptičjih gnezda, dodirnuo srce. Čovek nije pokazivao nikakve znake nelagodnosti. Polako sam pojačavao stisak. Srce je i dalje kucalo snažno i ravnomerno. Upravo htjedoh da ga pustim, kad me neznanac upita: „Jeste li dodirnuli organ, gospodine?“

„Da“, rekoh, „zar ne osećate stisak mojih prstiju?“

„Ne. Ne osećam ništa.“

Pirs je sada disao sipljivo, poput progonjenog pacova. Na vrhu njegovog ružičastog nosa visila je kapljica znoja. A ja nisam mogao da se ne divim tom neviđenom čudu: u ruci držim srce, živo, ljudsko srce. Ja ga, zapravo, stežem, odmerenom, ali nimalo zanemarljivom snagom. A čovek ništa ne oseća.

Ergo, organ koji zovemo srcem i koji se u našoj, ljudskoj svesti, smatra središtem – ili čak slavi kao pijedestal – svih snažnih osećanja, od nepodnošljive tuge do najuzvišeniije ljubavi, zapravo je u potpunosti lišen svakog osećaja.

Povukao sam ruku. Sada sam bio podjednako uznemiren kao i moj siroti prijatelj kveker, od kojeg bih u tom trenutku zatražio konjak, da nisam dobro znao da ga nema. Dok je naš

posetilac spokojno stavljao svoj povez i čeličnu ploču, Pirs i ja sedosmo na Pirsovu veoma tvrdu klupu, i dobrih nekoliko minuta nismo bili u stanju da progovorimo ni reč.

Od toga dana, više nisam cenio sopstveno srce koliko drugi ljudi cene svoje.

3. Januara 1661. godine, kada se kralj vratio na presto, moj otac je imenovan za kraljevskog rukavičara.

U to vreme studirao sam na Kraljevskom medicinskom koleđžu, pošto sam prethodno četiri godine izučavao anatomiju u Padovi, kod slavnog Fabricijusa. Pisao sam rad pod naslovom: „Faze bolesti: rasprava o važnosti žarišta tumora i drugih zloćudnih oboljenja u prepoznavanju i lečenju bolesti“. Ali bio sam se već olenjio. Često sam ujutru spavao do kasno umesto da, kao što su me zamolili, obilazim siromašne bolesnike iz Bolnice sv. Tome. Posle podne sam, umesto da odlazim na predavanja, često šetao Hajd parkom u potrazi za onim što sam nazivao Zaboravom, u naručju neke jedre kurve.

Istina je zapravo da su, posle kraljevog povratka, sav moj samopregor i marljivost nestali u tren oka. Suviše sam žudeo za životom da bih bio spreman da njegov veći deo provedem u radu. Žene su bile jeftinije od vina i zato sam se opijao njima, a moja želja je, u to vreme, bila neutaživa. Mahnito sam ih prevrtao. Želeo sam da uzimam po dve odjednom, nezajažljivo, poput divljih svinja na čije je čekinje podsećala moja neugledna kosa. To sam radio čak i na javnim mestima: u uličicama noću, u iznajmljenim kočijama, u čamcima na reci, parteru pozorišta Djuks. Sanjao sam ih. Sve do onog dana kad sam stigao u Vajthol. Od tada sam – tako je snažan i nezaboravan utisak on ostavio na mene – počeo da sanjam kralja.

Divljenje umeću i veštini, sada to znam, čini samu suštinu velikodušne ali tvrdoglave naravi kralja Čarlsa II. Mog oca je uzeo u službu jer je u njemu prepoznao marljivog, sposobnog i revnosnog zanatliju. Takvi ljudi ga oduševljavaju, jer nastanjuju

jedan precizno uređen i određen svet, i nikada ne teže ničemu drugom. Moj otac, krojač, nikad ni na trenutak nije pomišljao da bi mogao postati, recimo, baštovan, oružar ili zelenaš. Svojim umećem pokrivaio je jednu strogo određenu oblast i držao se njenih granica. A kralj Čarls, isprobavajući par izvanrednih rukavica od meke kože koje je on izradio, poverio je mome ocu kako se nada da će se Englezi za vreme njegove vladavine ponašati upravo tako: „Svako“, rekao je, „tačno u skladu sa svojim statusom, profesijom, pozivom ili zanatom. I da će svi time biti zadovoljni, tako da ne bude nikakvih potresa, i da niko ne poželi da bude nešto više nego što jeste. To će nam obezbediti mir, u kojem ću ja moći da vladam.“

Ne znam šta je moj otac na to odgovorio, ali znam da je tom prilikom kralj obećao da će mu „jednom prilikom, kad mi budete donosili rukavice“, pokazati zbirku satova koju je čuvao u svojoj radnoj sobi.

Nema sumnje da se moj otac ponizno poklonio. Malo je onih koji imaju pristupa u kraljevu radnu sobu. Njen ključ ima samo njegov lični sluga, Čifinč. U tom trenutku je – klečeći, možda? – moj otac pomenuo i mene, i zamolio kralja za dopuštenje da povede i svog jedinog sina, studenta Kraljevskog medicinskog koledža, i da mu ga predstavi, „u slučaju da Vašem veličanstvu na dvoru ikad zatreba još jedan lekar... za sluge možda, ili čak za kuvare...“.

„Naravno“, odgovorio je, izgleda, kralj, „i njemu ćemo pokazati satove. Budući da studira anatomiju, pretpostavljam da će ga zanimati njihovi komplikovani mehanizmi.“

I tako je jednog novembarskog popodneva, uspinjući se Ladgejt hilom dok mu je hladan vetar duvao u leđa, moj otac stigao do moga stana. Ja sam se, kao i svakog utorka, upravo prepuštao Činu Zaborava sa skelarevom ženom, po imenu Rozi Pjerpoint. Njen smeh bio je isto tako raskalašan i sočan kao i onaj deo tela koji je vragolasto nazivala Onom Stvarčicom. Obuzet istovremeno tom Stvarčicom i smehom, i sam sam se zaneseno cerekao

i tako snažno jezdio ka svom kratkotrajnom raju da nisam ni video ni čuo kad je moj otac ušao u sobu. Sigurno sam izgledao vrlo smešno: s pantalonama i čarapama zarožanim oko članaka, nepristojno pokazujući čekinje koje rastu oko onog razdeljka otpozadi, dok se gospođa Pjerpoint koprcala s nogama oko mog struka, kao da smo akrobati u cirkusu. Pocrvenim kad se setim da me je otac video takvog i kad ga je, godinu dana kasnije, progutao plamen, usred neprebolne tuge javila mi se radosna misao da je barem i ta uspomena sada izgorela s njegovim sirotim mozgom.

Sat kasnije otac i ja smo bili u Vajtholu. Obukao sam najčistije odelo koje sam uspeo da pronađem. S lica sam sprao tragove ruža Rozi Pjerpoint. Kosa mi je bila ukroćena i sakrivena perikom. Uglancao sam cipele uljem za mazanje nameštaja. Bio sam uzbuđen, radostan i pun divljenja zbog pažnje koju je kralj očigledno ukazivao mome ocu. Ali dok smo kroz galeriju kipova išli ka kraljevskim odajama, odjednom zastadoh boreći se za vazduh. Svuda oko nas ljudi su mirno i spokojno prolazili. Međutim, meni se činilo da se kraljevo prisustvo prosto oseća u vazduhu.

„Dođi“, reče mi otac. „Zahvaljujući tvojim akrobacijama, već smo zakasnili.“

Na vratima kraljevih odaja stajala je straža, ali se ona ipak otvoriše pred mojim ocem. Preko ruke je držao svilenu torbu sa dva para satenskih rukavica. Ušli smo u dnevnu sobu. U ogromnom mermernom kaminu buktala je vatra. Budući da smo upravo prošli kroz hladnu galeriju prišao sam joj, sada već sasvim slab i omamljen, pitajući se hoću li na kraju osramotiti oca (koji je već istrpeo dovoljno bruke za jedan dan) time što ću pasti u nesvest.

Trenuci su prolazili u nekom bezvremenom prostoru, kao u snu. Iz kraljeve spavaće sobe pojavio se sluga i zamolio nas da uđemo. Osetio sam kako, kao po ledu, klizimo preko deset metara dugačkog persijskog tepiha, prolazimo kroz velika pozlaćena

vrata i padamo ničice pred parom najdužih i najotmenijih nogu koje sam ikada video.

Nakon nekoliko trenutaka shvatih da zapravo ne ležimo, već samo klečimo. Iako smo tonuli, nismo pali. To je samo po sebi bilo čudesno, budući da je sve oko nas – postelja s baldahinom, svećnjaci, čak i zidovi ukrašeni brokatom – naizgled plesalo, približavalo se i udaljavalo, na trenutak izgledalo jasno, a potom maglovito.

Tada jedan glas progori: „Merivel. A ko je to?“

Ovih dana, dok se uplicem u ovu svoju priču, taj glas mi se često vraća u sećanje: *Merivel. A ko je to?* Prvo, moje ime. A zatim, poricanje prepoznavanja. *Merivel. A ko je to?* Ta uspomena je tako tipična. Više nisam onaj isti Merivel koji sam do tada bio. Tog novembarskog poslepodneva video sam sobu punu satova, koji su kucali i zvonili, svaki svojim ritmom. Ponudili su me slatkišima, ali nisam mogao da gutam. Postavljana su mi pitanja, ali nisam bio u stanju da odgovorim. Oko nogu mi se muvao nekakav pas i dodir njegove njuške bio mi je odvratn, poput dodira nekog gmizavca.

Nakon beskonačno mnogo vremena (a do današnjeg dana ne znam čime je ono bilo ispunjeno) ponovo sam se našao u galeriji s ocem koji se drao na mene da sam mutavi idiot.

Vratio sam se sam u Ladgejt i umoran se popeo u svoju sobu. Tu mi je, u mom skromnom potkrovlju, sav užas moga čina odjednom pukao pred očima, kao da se u zidu odjednom pojavilo gnezdo crva. Bio sam nadohvat ruke sticanju moći, i nisam iskoristio priliku. Iskrsla je preda mnom, a sada je zauvek nestala.

Zacvileh poput priklanog praseta.

4. Nije poznato šta je izazvalo požar u radnji mog oca na Novu 1662. godinu. Ona je, naravno, bila krcata drvenim kutijama i policama punim zapaljivih materijala neophodnih u njegovom zanatu: filca, platna, jareće kože, krzna, čipke, traka i bala satena,

kamelota i svile. Plamen prevrnuće uljane lampe ili sveće mogao se začas razbuknati.

Sigurno je jedino da je vatra izbila kasno po podne, začas progutala radnju i počela halapljivo da se širi ka stanu mojih roditelja gde su oni, kako izgleda, upravo tada večerali. Njihov sluga Latimer uspeo je da otvori mali svetlarnik na krovu, provuče se kroz njega i pokuša da svog postarijeg gospodara i gospodaricu izvuče na sigurno. Moja majka ga je uhvatila za ruku, ali se ubrzo potom stropoštala na leđa, povraćajući i gušeći se od dima. Otac je pokušao da je gurne ka Latimeru, ali je ona beživotno ležala u njegovom naručju.

„Donesi konopac“, vikao je možda moj otac, ali je njegova uputstva prigušila salveta koju je bio vezao preko nosa i usta, pa Latimer nije razumeo šta mu on govori. Bespomoćno je buljio u njih upinjući se da se održi na krovu dok je dim postajao sve gušći i tamniji i sve jače kuljao ka njemu. U ledenoj hladnoći narednog jutra rekao mi je: „Gledao sam kako umiru, gospodine Roberte. Dao bih svoju doživotnu platu da sam mogao da ih spasem, ali nisam.“

Na sahrani je bilo dosta ljudi. Ledi Njukasl, kojoj je moj otac pravio poveze za oko od kadife, stigla je u crnim kočijama koje su vukli konji s crnim perjanicama. Kralj je poslao dvojicu svojih slugu. Amos Trifeler, sad već u dubokoj starosti, iznajmio je nosiljku u kojoj su ga doneli do groba, gde je počeo da bulazni. Januarski vetar razvejavao je naše molitve i doneo tišinu.

Sledećeg dana ponovo sam pozvan u Vajthol.

Smrt mojih dragih roditelja, osim što je privremeno ugasila moju žeđ za ženama, istovremeno je i podsetila moj anatomski nastrojenu um na to kakvom brzinom ljudsko telo može podleći smrti. Ja nisam slabić. Budući da je u Padovi u letnjim mesecima ponestajalo leševa, Fabricijus je jednom držao čas nad telom nekog prosjaka koji je tri dana plutao po vodi. Nemački studenti, poznati po ometanju časova i nepristojnom ponašanju, povraćali su i psovali svuda okolo. Ja sam pak ostao savršeno

miran i pribran, i hvatao beleške dok je Fabricijus radio. Međutim, posle smrti roditelja, posmatrao sam sopstveno telo, kojim se nikad nisam naročito ponosio, s nekim novim gađenjem, s novim antipatijama i strahom. A zahvaljujući naopakim zakonima ovoga sveta, upravo mi je taj strah doneo veliku čast, koja mi se uskoro ukazala. Strah od smrti je, naime, ublažio, ako ne i sasvim ugušio, moj strah od moći. Zato, kad su me pozvali u Vajthol, više nisam bio tako očaran kraljem, pa stoga nisam ni delovao tako tupavo i mutavo. Moj siroti otac bi se, zapravo, sigurno ponosio mojim ponašanjem.

Kralj me je primio u svojoj dnevnoj sobi. Dugo i veoma laskavo pričao je o očevoj veštini. Ponovio je svoju teoriju o tome da nijedan čovek ne bi trebalo da teži tome da prevaziđe sebe, već da upozna sopstvene sposobnosti i prihvati svoje mesto. Klimnuo sam glavom i poklonio se. On zatim reče: „Upravo sam te zbog te svoje naklonosti i divljenja prema tvom pokojnom ocu i pozvao, Merivele.“

„Da, gospodine“, rekoh. „Hvala vam.“

„Ali imam za tebe jedan zadatak, koji moraš izvršiti, jer će me srce strahovito zaboleti ako u tome ne uspeš.“

„Jeste li znali, Vaše visočanstvo“, usudih se da kažem, „da ljudsko srce – sam organ, mislim – nema baš nikakvih osećaja?“

On me sažaljivo pogleda. „Ah, Merivele“, reče on, „gde si to čuo?“

„Video sam svojim očima, gospodine.“

„Video? Ali ono što vidimo samo je mali deo onoga što jeste. Ti, kao lekar, to svakako moraš znati. Pogledaj, na primer, moju ruku, u rukavici koju je izradio tvoj pokojni otac. Ono što *vidimo* je izvanredna rukavica, pomalo naborana na domalom prstu, zbog velikog prstena sa safirom koji rado nosim. Dok se, skrivena u rukavici, nalazi ruka, sposobna za hiljade pokreta, koja leti *en l'air* poput plesača, moli poput prosjaka, steže pesnicu kao razbojnik, moli se kao biskup... a šta bismo tek sve mogli reći za fantastično složene kosti te iste šake...“

Nastavio je, prilično precizno, da opisuje skelet ljudske šake. Kad je završio, smatrao sam da bi najpametnije bilo da se ne vraćam više na temu srca, već da mu dozvolim da mi konačno kaže razlog zbog kojeg me je pozvao u palatu.

„Jedan od mojih pasa, izgleda, umire“, reče on. „Veterinar mu je više puta puštao krv, obrijao mu dlaku s leđa da bi mu puštao krv kupicama, bez uspeha isprobao razne lekove i sredstva za čišćenje, ali se siroto stvorenje nikako ne oporavlja. Ako ga izlečiš, Merivele, dobićeš mesto dvorskog lekara.“

Kleknuo sam. Užasnut, primetih da na pantalonama imam mrlju od kivanog jajeta. „Hvala vam, gospodine“, promućao sam.

„Naređiću da te odmah odvedu kod tog psa, Merivele. Odmah ćeš dobiti hranu i piće, posteljину, i sve hirurške instrumente koji ti budu potrebni. Ostani sa psom sve dok ne umre ili se ne oporavi. Zatraži ma kakve lekove koje budeš smatrao potrebnim.“

„Da, gospodine.“

„Pas se zove Bilibu. Odaziva se takođe i na Bibi i Lu-lu.“

„Lu-lu, Vaše veličanstvo?“

„Da. Tvoje ime, uzgred budi rečeno, zvuči veoma prijatno.“

„Hvala, gospodine.“

„Merivel. Veoma mi se dopada.“

Napustio sam kralja i prateći dvojicu slugu prošao kroz are (ili bi trebalo da kažem *hektare*, s obzirom na to da kralj insistira da se svemu daju francuska imena?) hodnika. Uveli su me u jednu lepu spavaću sobu s pogledom na reku i zakrčene dokove, u kojoj je gorela vatra. Ispred vatre, u jednoj korpici, ležao je smeđe-beli španijel. Bio je strašno mršav i jedva je disao. Na stolu pored prozora stajali su vrč crnog vina, pehar i tanjir s portugalskim smokvama. Preko kreveta je bila prebačena noćna košulja od finog platna s odgovarajućom kapom, koju sam, čim su me sluge ostavile nasamo sa psom, odmah stavio na glavu,

budući da me je celog dana glava svrbela ispod perike. Takođe sam skinuo cipele i kaput i sipao sebi čašu vina.

Bio sam strašno umoran. Još od požara sam loše spavao, ali sam više osećao umnu nego fizičku iscrpljenost. Bilo mi je drago što sam ostao sam. Odneo sam vino do kreveta i prillegao, halapljivo pijuckajući, poput rimskog senatora. Pogledao sam psa dva-tri puta. On se trzao i cvileo u snu. „Lu-lu“, pozvah ga tiho, ali se nije ni pomakao. Uskoro ću, rekoh sebi, ustati i pregledati ga, i videti šta se može učiniti. U međuvremenu sam nastavio da pijem vino, najbolje koje sam ikada probao, i uskoro osetio kako me meki spokoj obavija poput somota. U jednom trenutku sam, u iznenadnom napadu gladi, primorao sebe da ustanem i pojedem nekoliko smokava, ali mi je telo bilo teško i trapavo poput ogromnog bureta punog jegulja, pa sam doteturao nazad do kreveta i utonuo u njega omamljen od vina i zakasnelog očaja zbog smrti roditelja.

Spavao sam, kako izgleda, celih sedam sati. Kad sam se probudio, bio je mrak, ali moja soba je bila osvetljena svećama, a na stolu gde je stajalo vino bila je postavljena večera od pečenih jarebica i salate. Jesu li sluge pokušavale da me probude? Ako jesu, verovatno su morali da obaveste kralja da lekar Merivel spava mrtav pijan, s noćnom kapom natučenom preko očiju. Zaječao sam. Već drugi put pružila mi se prilika da steknem kraljevu naklonost, a ja sam je opet prokockao.

Ustao sam, još uvek teturajući. Kleknuo sam kraj vatre, koja je i dalje fino pucketala, pošto su nevidljive sluge u nju ubacile nove cepanice. Pomilovao sam sirotog Lu-Lua po glavi. Na moje iznenađenje, on otvori jedno mutno smeđe oko i pogleda me. Sagnuo sam se i oslušnuo mu disanje. Bilo je manje hrapavo. Otvorio sam mu usta i pregledao ih. Jezik mu je bio natečen, a njuška suva. Zagrabio sam vode iz svog umivaonika i kašičicom mu je ubacio u usta. Počeo je da lapće svom snagom bolesnog španijela. Čini se da su mu, rekoh sebi, ta silna sredstva za čišćenje kojima su ga kljukali iscedila svu dragocenu tečnost iz tela.

Shvativši to, odjednom sam uvideo da su mi izgledi da ga izlečim sada veći nego pre nekoliko časova kada sam stigao. Moje zanemarivanje moglo bi, zapravo, predstavljati ključ njegovog oporavka. Jer dok sam spavao, on je verovatno prvi put posle nekoliko dana i noći bio ostavljen na miru, pa je priroda dobila šansu da deluje na sopstveni način.

„*Studenti!*“, grmeo je Fabricijus dok mu je glas odjekivao poput reči Božjih iznad sedišta u njegovoj skromnoj operacionoj sali. „*Non dimenticare la natura!* Ne zaboravite prirodu! Ona je bolji doktor nego što će bilo ko od vas – naročito vi, Nemci, jer ste tako bučni – ikada postati!“

Bdeo sam nad Lu-Luom narednih sedamnaest časova. Zatražio sam malo alkohola, da očistim čireve i rane koji su ostali nakon puštanja krvi kupicama, ali ga inače nisam ni taknuo, samo sam mu davao vode, a kad mu se groznica ublažila, nahranio ga mesom jarebice koje sam sâm isitnio zubima. Sledeće noći, kad su mi za večeru doneli pečenu biserku, pavlaku i rotkvice, bio sam siguran da neće uginuti. I bio sam u pravu. Četiri dana kasnije odneo sam ga u kraljevu spavaću sobu i spustio ga kralju na krilo, gde je oduševljeno sedeo, mašući repom.

5. Peti početak je najčudniji, najmanje očekivan i najznačajniji. Bez njega moja priča ne bi bila takva kakva je.

Mogu da ga prepričam veoma kratko. (Ja sam, za razliku od Pirsu, obično u stanju da brzo pređem na *poentu* priče, dok su njegove tako opterećene poučnim metafizičkim komentarima da slušaoci često gube nit pre nego što priča zapravo i počne). On, dakle, glasi ovako:

Napustio sam Kraljevski koledž i svoj stan u Ladgejtju. Dobio sam dve udobne sobe u palati kojima je, avaj, nedostajao samo pogled na reku, u kojem sam veoma uživao, zbog sve one gužve, meteža, i svetla koje se neprestano menjalo. Moje dužnosti su bile sledeće: „Svakodnevna Nega i Briga o osamnaest Kraljevskih Pasa uključujući, po potrebi, pravo da ih operišem,

propisujem im Lekove, i učinim sve što je u mojoj moći da im produžim Život.“ Moja plata iznosila je stotinu livri* godišnje, a to je, pored dve stotine i trideset sedam livri koje sam nasleđio, budući da su srećom ostale sačuvane u vlažnom podrumu mojih roditelja, bilo sasvim dovoljno da mi u doglednoj budućnosti obezbedi dobro vino, cipele s visokim potpeticama, svile- ne kapute, briselsku čipku i fine perike. Ukratko, upala mi je kašika u med („Bez ikakvih zasluga, Merivele“, kako je primećio Pirs, koji se borio da sastavi kraj s krajem i izleči sirotinju iz Sent Bartsa i – jezovit poduhvat – ludake iz Bedlama).**

Taj srećan događaj proslavio sam posetom gospođi Pjerpoint s kojom sam se najpre napio u krčmi *Kod butkice*, a potom je prevrnuo u blatnjavom jarku na hampstedskim poljima, posle čega je ona pokazala dovoljno drskosti da me upita da li bih, budući da sam sada u kraljevoj službi, mogao na dvoru da obezbedim neko mesto za neotesanog gospodina Pjerpointa, koji je čamdžija na najobičnijoj barži. Tako sam odmah naučio lekciju koju više nikad nisam zaboravio: da moć i uspeh sa sobom nose dosadan niz ulizica i grebatora, čiji likovi i glasovi progone čoveka u snu i na javi, ali od kojih se često mogu iskamčiti brojne i slatke usluge.

Godinu dana prošlo je u zadovoljstvu i udobnosti. Ubrzo sam shvatio da je moja narav savršeno prilagođena dvorskom životu. Zahvaljujući svojoj ljubavi prema tračarenju i izmotavanju, svom ogromnom apetitu, sklonosti ka živopisnom odevanju i sposobnosti da prdnem kad god poželim, postao sam jedan od najpopularnijih ljudi u Vajtholu. Retko se dešavalo da partija kribidža ili remija započne bez mene, i redovno sam pozivan na muzičke večeri i *soirées dansantes*. Žene su me sma-

* Stari francuski novac. (Prim. prev.)

** Bedlam – skraćeni i uobičajeni naziv za Bolnicu svete Marije iz Vitlejema u Londonu, osnovane 1247, da bi se kasnije pretvorila u poznatu duševnu bolnicu. (Prim. prev.)

trale zabavnim i masovno mi dopuštale da zagolicam ne samo njihov smisao za humor, već i njihove ljupke i neodoljive kutke zadovoljstva, i retko kada sam spavao sâm. A najbolje od svega bilo je to što me je kralj od samog početka obasipao veoma laskavom pažnjom koja je, kako mi je rekao, bila ne samo posledica činjenice da sam izlečio Lu-Lua, već i moje sposobnosti da ga nasmejem. Ja sam, pretpostavljam, bio njegova Luda. Kad bih ga zasmejao tako da bi počeo da se previja od smeha, pozvao bi me da mu pridem, svojom otmenom rukom dohvatio moj spljošteni nos, privukao me sebi i razdragano me poljubio u usta.

Posle izvesnog vremena shvatio sam da zaista uživa u mom društvu, što me je zapanjilo. Pokazivao mi je svoje bašte i voćnjake i tenisko igralište, čak je počeo i da me podučava da igram tenis, u čemu sam se pokazao boljim i veštijim nego što sam očekivao. Davao mi je i poklone: jedan lep francuski sat iz kolekcije koju sam video onog nesrećnog prvog dana, komplet velikih prugastih stonih salveta dovoljno širokih da pokriju čitavu moju odeću dok jedem, sa kojima sam podsećao na šator, što je za večerom uvek izazivalo smeh, i jednog psa, ljupku ženku španijela koju sam, na njegov predlog, nazvao Minet, po njegovoj voljenoj sestri.

Ne mogu da kažem da nisam bio srećan. Moje polovično medicinsko znanje bilo je dovoljno za lečenje pasa, naročito onih koji su jeli govedinu, pili mleko i spavali u toplim sobama. A kad je reč o udobnosti, zabavi i ženama, imao sam sve što čovek može poželeti. Udebljao sam se i olenjio, ali isti je bio slučaj i sa mnogim drugim ljudima na dvoru, koji se, za razliku od kralja Čarlsa, nisu odlikovali neizmernom energijom i radoznalošću. Kad mi je došao u posetu, ugledavši takav bezbožni luksuz Pirs je sav ubledeo i ukočio se. „Naše doba, nažalost, pati od moralnog slepila“, rekao je ledeno.

A zatim...

Jednog aprilskog jutra, kralj posla po mene. „Merivele“, reče on, „želim da se oženiš.“

„Da se oženim, gospodine?“

„Da.“

„Ja, gospodine, nikad nisam ni razmišljao o braku...“

„Znam. Ne kažem da treba to da želiš. Tražim da to učiniš, kao uslugu meni.“

„Ali...“

„Zar ja tebi nisam učinio mnoge usluge, Merivele?“

„Da, gospodine.“

„*Voilà!* Duguješ mi barem tu jednu. A imaćeš i brojne nadoknade. Dobićeš Orden podvezice, tako da će i tvoja nevesta imati titulu, premda ne visoku. Malo, ali lepo imanje u Norfoku, koje sam konfiskovao od jednog neposlušnog antimonarhiste. I zato, ustani, ser Roberte, i izvrši svoju dužnost bez oklevanja i ubeđivanja.“

Kleknuo sam. Bili smo u kraljevoj spavaćoj sobi, a iz susedne, radne sobe, čulo se neujednačeno kuckanje i tiho zvonjenje satova, koje je u tom trenutku savršeno odražavalo moje zbrkane misli.

„Pa?“ upita kralj.

Podigao sam pogled. Kraljevo lice mi se dobroćudno smešilo, a njegovi prsti milovali tamnosmeđi brk.

„Ko...?“ promučah.

Kralj se zavalio u svojoj stolici i prekrsti noge. „Ah, da. Nevesta. To je, naravno, Selija Klemens.“

Koleno koje je držalo moju težinu zadrhta, a zatim pokleknuo poda mnom. Padoh postrance na tepih. Čuo sam kraljev smeh.

„To naravno znači da ćeš ti – a verovatno i ona – morati da provodiš određeno vreme u Norfoku, čime ćete mi povremeno uskraćivati svoje društvo. Ali to je žrtva koju sam spreman da podnesem.“

Htedoh da se uspravim, ali mi se levo koleno odjednom ukočilo i nisam mogao da se oslonim na njega, tako da nisam

imao izbora osim da ostanem da ležim sklupčan kraj kraljeve stoličice za noge.

„Ne moram“, reče kralj, „dalje da ti objašnjavam, je li tako, Merivele?“

„Pa, gospodine...“

„Moram? Iznenaduješ me. Mislio sam da si jedan od najbolje obavještenih ljudi na dvoru.“

„Ne, samo mi je... samo što mi je... pomalo teško da shvatim.“

„Uopšte ne razumem zašto. Neverovatno je jednostavno, Merivele. Prisustvo Selije Klemens u mojoj postelji mi je postalo neophodno. Kao što svi dobro znaju, ludo sam zaljubljen u nju. Isto tako, prisustvo moje *grand amour* Barbare Kaslmejn neophodno je za moju dobrobit i zdravlje. Ukratko, volim obe svoje ljubavnice i obe su mi potrebne, ali ne želim više da trpim histerične napade ledi Kaslmejn zbog gospođice Klemens. To me nervira i pravi mi probleme s varenjem. Zbog toga se ona odmah mora udati – da bih mogao da je viđam u tajnosti, bez znanja ledi Kaslmejn. Ali za koga da je udam? Nikako za nekog moćnog plemića, koji bi uskoro počeo strašno da me nervira, braneći sopstveni položaj i čast. Ne. Selijin muž mora biti čovek koji će uživati u sopstvenom imanju i tituli, i koji će svojoj nevesti biti prijatno i zabavno društvo u retkim prilikama kada je s njom, ali koji suviše voli žene da bi mogao da napravi takvu grešku da se zaljubi u jednu jedinu. A ti si, Merivele, savršen izbor. Zar ne? I ti takođe, kao što rado primećujem, imaš milozvučno i moderno ime. Stoga sam siguran da mogu spokojno zamoliti Seliju da postane – razume se, samo imenom – ledi Merivel.“

To je, dakle, bio peti početak.

Više nisam bio nadležan za pse, već za kraljevu najmlađu ljubavnicu. Problem koji me je najviše zaokupljao kad sam napustio kraljeve odaje bio je taj što nisam mogao da se setim koliko daleko i u kojem pravcu (viz. severoistočno ili severno) od Londona se nalazi okrug Norfok.